

* * HISTORIA URBANA, tom. 1, 1993, nr. 1

A apărut o nouă publicație periodică academică, *Historia Urbana*, publicație a Comisiei de Istorie a Orașelor din România. Ea răspunde unei necesități de ordin științific, propunându-și să trateze problema orașului și a vieții urbane în toată complexitatea și evoluția ei istorică. Orașele au reprezentat și reprezintă adevărate centre vitale pentru un popor, un loc de întâlnire între diferite etnii, ele contribuie la definirea unei civilizații, fiind un catalizator pentru acestea. Evoluția structurilor urbane, viața economică, socială și culturală a orașelor, problemele de urbanism, sistematizare și arhitectură, relațiile cu hinterlandul și în general cu zonele rurale, metodologia cercetării istoriei urbane își găsesc locul în paginile acestei publicații.

Historia Urbana este o revistă de maximă importanță pentru cercetarea vieții urbane, în special, și pentru cercetarea istorică, în general. Revista apare de două ori pe an, primul număr cunoscând lumina tiparului în 1993. Colegiul de redacție este format din istorici de prestigiu, precum acad. Dan Berindei, Ioana Bogdan Cătănciu, Gheorghe Cantacuzino, Vasile Ciobanu, Mircea D. Matei, Paul Niedermaier, Victor Spinei și Oliver Velescu. Revista este structurată pe mai multe diviziuni: *Orașul medieval din spațiul românesc*, *Demografia urbană*, *Contribuții la istoria orașelor*, *Dezbateri*, *Note și discuții*, *Recenzii și prezentări de cărți*.

Prima secțiune – *Orașul medieval din spațiul românesc* – cuprinde studiile lui Mircea D. Matei, *Opinii cu privire la orientările actuale în cercetarea românească a orașului medieval* și a lui Paul Niedermaier, *Evoluția rețelei de orașe din Transilvania medievală*. Articolul lui Mircea D. Matei este un istoric al cercetărilor românești privind originile și funcțiile prioritare ale orașelor noastre medievale. Autorul consideră că elementul definitoriu pentru un oraș este dat de funcția sa economică. Deosebit de interesant, concis și argumentat mi s-a părut studiul lui Paul Niedermaier, *Evoluția rețelei de orașe în Transilvania medievală*. Punctul de vedere al autorului este că rețeaua orașelor din Transilvania a fost influențată prioritar de distanța care se putea parcurge într-o zi, mergând călare, acest lucru fiind valabil și pentru dimensionarea unor unități administrativ-teritoriale. Criza agrară din secolele XIV-XVI este considerată decisivă pentru apariția de noi centre economice orășenești. Paul Niedermaier observă că sub noțiunea de „oraș” s-au înțeles, în perioade diferite, genuri deosebite de localități, pentru istorici fiind importante nu numai modurile de desemnare

din diferite categorii de documente, ci și instituțiile, fortificațiile, rolul lor.

Secțiunea *Demografia urbană* cuprinde articolele lui Gheorghe Radu, *Unele considerații privind dezvoltarea demografică a orașului Piatra-Neamț (sec. XVII – jum. sec. XIX)* și Dumitru Șandru, *Presiunea demografică rurală și orașul românesc interbelic*. Gheorghe Radu realizează, mai întâi, un scurt istoric al locuirii teritoriului de azi al orașului Piatra-Neamț, încă din paleolitic, trecând prin perioada geto-dacă și cea medievală, pentru a studia apoi stratificarea social-juridică și etnică a populației din secolele XVII – jumătatea secolului XIX, prin intermediul catagrafiilor. Se ajunge la concluzia că populația majoritară era cea românească, alături de români mai trăind evrci, unguri, armeni, greci și italieni, ce au fost în mare parte asimilați prin căsătorii mixte și prin învățarea limbii române. Cercetătorul Dumitru Șandru abordează problema creșterii considerabile a populației agricole din România interbelică, după reforma agrară din 1921 și a presiunii demografice rurale, ce s-a accentuat continuu, determinând utilizarea incompletă a forței de muncă în sate și, implicit, diminuarea nivelului vieții. Sunt amintite măsurile luate de grupările guvernamentale românești, ce au încercat să rezolve această gravă problemă prin atragerea spre orașe a țăranilor. Autorul observă că în această perioadă nici industrializarea țării, nici chiar mărirea structurii administrative a statului nu a putut absorbi în întregime creșterea populației rurale, presiunea demografică exercitată fiind în continuă creștere. Măsurile luate de autorități au avut, însă, consecințe asupra creșterii populației românești la orașe.

Diviziunea *Contribuții la istoria orașelor* conține două studii semnate de Emil Anghel, *Die Anordnung der Marktplatze von Arad* și Vasile Neamțu, *La révolte des citoyens de Iassy du printemps de 1633 dans le contexte des troubles sociaux de Moldavie pendant le premier tiers du XVIIe siècle*. În articolul său, Emil Anghel, plecând de la așezarea geografică a orașului Arad, pe malul Mureșului, remarcă faptul că din Antichitate și până astăzi Aradul a fost un adevărat nod comercial, stabilind legătura între Balcani și Europa Centrală. Sunt prezentate datele istorice ale așezării: de când datează primele fortificații, mențiuni despre primele ateliere meșteșugărești, despre migrațiile de populație, precum și despre familia importantă din trecutul orașului. Autorul marchează principalele momente de evoluție sau regres ale pieței din Arad, menționând și regimul de dominație sub care s-a întâmplat

fenomenul (turcesc, austriac). Este subliniat rolul coloniștilor sârbi sau germani în diferite perioade istorice ale acestei așezări. Studiul profesorului Vasile Neamțu este deosebit de interesant, bogat în informații, analist, iar imaginea pe care ne-o facem după lectură este într-adevăr completă. Autorul ne prezintă, pentru început, situația Țărilor Române vizavi de cea a țărilor din Peninsula Balcanică, situație oarecum privilegiată, datorită evitării transformării Țărilor Române în pašalac. În domeniul realităților sociale se sesizează diferențele dintre spațiul moldav și celelalte zone europene, datorate faptului că până la mijlocul secolului al XVI-lea Moldova n-a cunoscut zdruncinările provocate de puternicele revolte țărănești și orașenești care au afectat alte zone europene. În Moldova primele contradicții între boieri și „plebe” sunt menționate cu ocazia reînțoarcerii la tron a lui Petru Rareș, în februarie 1541. Odată cu accentuarea dominației otomane și, deci, cu intensificarea cererilor turcești, se va ajunge la o creștere a gradului de exploatare a locuitorilor satelor și orașelor moldave. Pretendenții la tronul Moldovei, care se străduiau să obțină favorurile sultanilor prin intermediul banilor, au contribuit la scoaterea din țară a unor mari sume și la apariția fenomenului de „raritate monetară”. Autorul sesizează cum toate aceste lucruri au avut grave consecințe asupra producătorilor și implicit asupra economiei Moldovei. Nemulțumirile generate au culminat cu mișcările de la Iași, din primăvara anului 1633.

Dezbaterile cuprind colocviul cu tema: *Termenii: târg-oraș. Semnificație, evoluție, utilizare*. Sunt dezbătute numeroasele elemente definitorii ale unui oraș, precum numărul populației, caracterul economic, aspectul juridic și urbanistic, sistemul de organizare, funcția administrativă, cultura și mentalitatea urbană. Se fac, de asemenea, aprecieri de ordin lingvistic asupra termenilor discutați. Demn de menționat este aportul la discuție a profesorului Vasile Neamțu, ce vine cu numeroase clarificări.

În *Note și discuții* sunt inserate prezentările lui Michael Tănase, *Contribuții cu ocazia colocviului „Termenii târg-oraș”*, și a lui Gheorghe Sebestyén, *Putem vorbi de comune în istoria medievală a orașelor noastre ?*

Ultima secțiune, intitulată *Recenzii, prezentări de cărți*, cuprinde un bogat material informativ asupra unor lucrări de valoare privind viața orașelor.

Historia Urbana este o publicație care trebuie a fi citită, istoricii găsind în ea un adevărat instrument de lucru. Articolele poartă semnătura unor prestigioși cercetători și sunt elaborate într-un stil plăcut și accesibil. Dorim acestei publicații să continue la fel de frumos cum a început.

SORIN D. IVĂNESCU